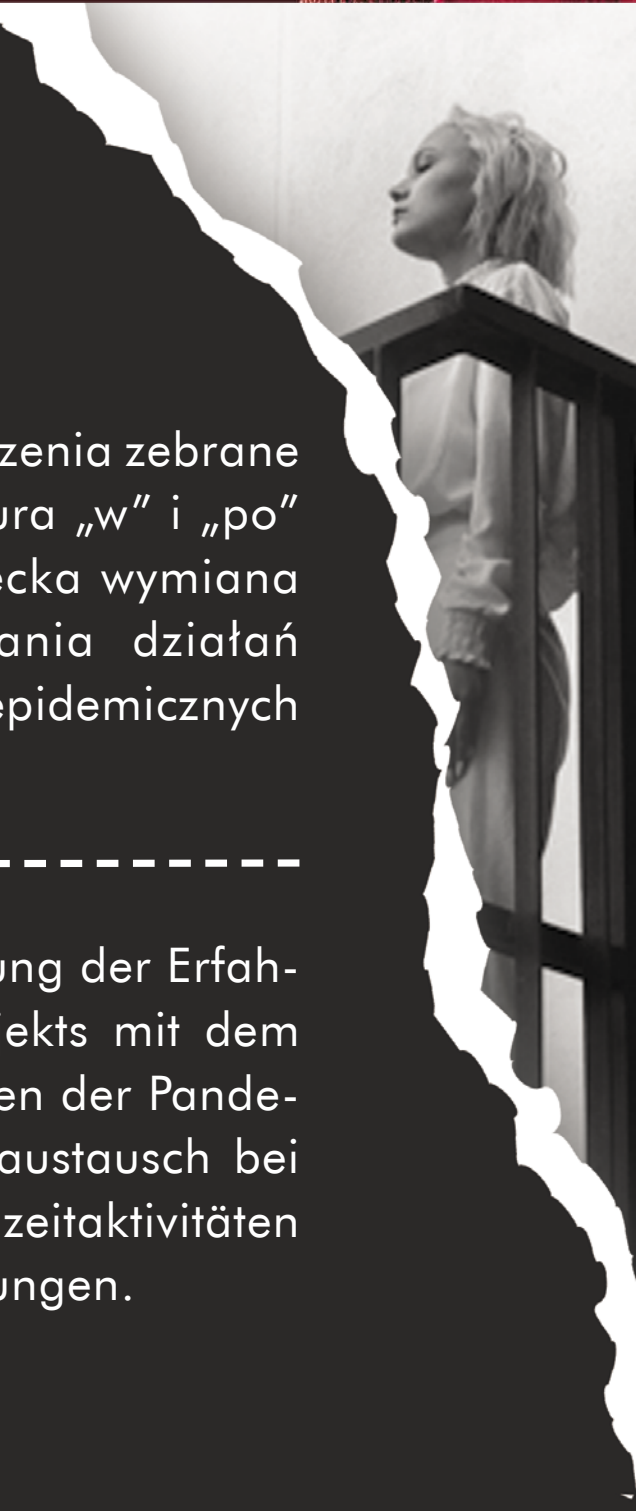

**STOWARZYSZENIE
THE DROSHKOOV THEATRE
&
SLUBFURT E.V.**

WSPÓLNY PROJEKT NA POGRANICZU POLSKO-NIEMIECKIM

Publikacja podsumowująca doświadczenia zebrane w trakcie realizacji projektu pn. Kultura „w” i „po” czasach pandemii – polsko – niemiecka wymiana doświadczeń w zakresie realizowania działań kulturalno-rozrywkowych w dobie epidemicznych obostrzeń.

Publikation mit einer Zusammenfassung der Erfahrungen bei der Umsetzung des Projekts mit dem Titel: Kultur „in” und „nach” den Zeiten der Pandemie - polnisch-deutscher Erfahrungsaustausch bei der Umsetzung von Kultur- und Freizeitaktivitäten im Zeitalter epidemischer Beschränkungen.

STOPKA REDAKCYJNA / IMPRESSUM

Redakcja / Redaktion:

Stowarzyszenie The Droshkoov Theatre, Stowarzyszenie Słubfurt

Autorzy / Autoren:

Elżbieta Zamojska, Magdalena Szewczyk, Grzegorz Gorzechowski,
Monika Nosorowska, Michael Kurzwelly

Fotografia / Fotografie:

Stowarzyszenie The Droshkoov Theatre, Stowarzyszenie Słubfurt,
Prace wykonane w okresie pandemii w II pracowni fotografii Instytutu
Sztuk Wizualnych Uniwersytetu Zielonogórskiego
pod opieką dr Marka Lalko

Opracowanie graficzne oraz skład komputerowy / Grafikdesign und Computersatz:

AIM Reklama - Różana 1, 66-003 Droszków, tel. 666 320 777,
e-mail: biuro@aimreklama.pl, www.aimreklama.pl

Zielona Góra 2021 / Grünberg 2021

BB-PL
INTERREG V A
2014-2020

Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr”

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego
„Redukować bariery - wspólnie
wykorzystywać silne strony”

Europäische Union
Europäischer Fonds
für regionale Entwicklung
„Barrieren reduzieren
- gemeinsame Stärken nutzen”

SPIS TREŚCI / INHALTSVERZEICHNIS

- S. 04** - WSTĘP / EINLEITUNG
- S. 06** - Kultura w czasach pandemii w Niemczech i w Polsce – kina, teatry, koncerty, muzea, wydarzenia kulturalne. /
Wie sah die Kultur in den Zeiten der Pandemie in Deutschland und in Polen aus – Kinos, Theaters, Konzerte, Museen, kulturelle Veranstaltungen.
- S. 11** - Obostrzenia dotyczące kultury w czasach pandemii w Niemczech i w Polsce, jaki był dostęp społeczeństwa do kultury, kultura on-line. /
Wie waren die Kulturrestriktionen in den Zeiten der Pandemie in Deutschland und in Polen, wie war der Zugang der Gesellschaft zur Kultur, Kultur on-line.
- S. 13** - Dodatkowe inicjatywy podejmowane przez Stowarzyszenie Słubfurt w czasach pandemii w Niemczech, nakierowane na działania społeczno-kulturalne. /
Zusätzliche Initiativen des Słubfurt e.V. während der Pandemie in Deutschland, zielgerichtet für sozio-kulturelle Aktivitäten.
- S. 17** - Dodatkowe inicjatywy podejmowane przez Stowarzyszenie The Droshkoov Theatre w czasach pandemii w Polsce, nakierowane na działania społeczno-kulturalne. /
Zusätzliche Initiativen der The Droshkoov Theater e.V. während der Pandemie in Polen, zielgerichtet für sozio-kulturelle Aktivitäten.
- S. 21** - Co kryzys pokazał (w) kulturze. /
Was hat die Krise (in) der Kultur gezeigt.
- S. 25** - Postępowanie w związku ze stanem pandemii / działania, nawyki, praktyki, inicjatywy. /
Maßnahmen im Zusammenhang mit der Pandemie /Aktivitäten, Gewohnheiten, Praktiken, Initiativen.
- S. 29** - Zagrożenia kulturowe "w" oraz "po" pandemii. Jak dbać o to, co jest zagrożone. /
Die Einschränkungen kulturellen Lebens "in" und "nach" der Pandemie. Wie kann man sich um das kümmern, was gefährdet ist.
- S. 31** - PODSUMOWANIE / ZUSAMMENFASSUNG
Scenariusze przyszłości kulturalnej w czasie pandemii – główne kierunki działań, innowacyjne rozwiązania. /
Szenarien einer kulturellen Zukunft während einer Pandemie - Haupttrichtungen der Aktivitäten, innovative Lösungen
- BIBLIOGRAFIA / LITERATURVERZEICHNIS
SPIS FOTOGRAFII / FOTOLISTE

WSTĘP

Pandemia koronawirusa z dnia na dzień zmieniła funkcjonowanie instytucji kultury zarówno w Polsce, jak i w Niemczech. Odwołane spektakle, koncerty czy premiery kinowe odcisnęły na sytuacji branży naprawdę poważne piętno. Większość instytucji kultury doświadczyła negatywnych skutków pandemii, z którymi borykają się do chwili obecnej.

Niniejsza publikacja powstała jako wynik rozmów, przemyśleń oraz doświadczeń w trakcie realizacji projektu pn. Kultura „w” i „po” czasach pandemii – polsko – niemiecka wymiana doświadczeń w zakresie realizowania działań kulturalno-rozrywkowych w dobie epidemicznych obostrzeń.

Projekt miał na celu wymianę doświadczeń w zakresie pokonywania barier związanych z realizacją działań kulturalnych oraz kulturalno-społecznych w dobie pandemii koronawirusa, które podejmowane były przez członków Stowarzyszenia The Droshkoov Theatre i Stowarzyszenia Slubfurt e.V. Zebrane w trakcie warsztatów odpowiedzi posłużyły jako podstawa do stworzenia publikacji na temat funkcjonowania pola kultury w Polsce i Niemczech w i po czasie pandemii. Dodatkowym aspektem realizacji projektu było wzmocnienie wzajemnego zaufania i pokonywania mentalnych, językowych i kulturalnych barier pomiędzy ludźmi tworzącymi oba podmioty.

EINLEITUNG

Die Coronavirus-Pandemie hat die Funktionsweise von Kultureinrichtungen sowohl in Polen als auch in Deutschland über Nacht verändert. Die abgesagten Vorstellungen, Konzerte und Kinopremieren hinterließen gravierende Spuren in der Situation der Branche. Die meisten Kultureinrichtungen haben die negativen Auswirkungen der Pandemie erlebt, mit denen sie bis heute zu kämpfen haben.

Diese Publikation entstand als Ergebnis von Diskussionen, Gedanken und Erfahrungen während der Umsetzung des Projektes mit dem Titel Kultur „in“ und „nach“ den Zeiten der Pandemie – polnisch-deutscher Erfahrungsaustausch bei der Umsetzung von Kultur- und Unterhaltungsangeboten in Zeiten epidemischer Einschränkungen.

Ziel des Projekts war der Erfahrungsaustausch zur Überwindung von Barrieren bei der Umsetzung kultureller und sozialer Aktivitäten in Zeiten der Coronavirus-Pandemie, die von Mitgliedern des Theatervereins Droshkoov und des Vereins Slubfurt e.V. durchgeführt wurden. Die in den Workshops gesammelten Antworten / Gedanken dienen als Grundlage für die Erstellung einer Publikation über die Funktionsweise des Kulturbereichs in Polen und Deutschland während und nach der Pandemie. Ein weiterer Aspekt der Projektumsetzung war die Stärkung des gegenseitigen Vertrauens und die Überwindung mentaler, sprachlicher und kultureller Barrieren zwischen den Menschen, die beide Einheiten bilden.

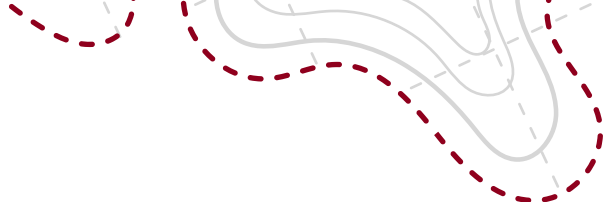
KULTURA W CZASACH PANDEMII W NIEMCZECH I W POLSCE – KINA, TEATRY, KONCERTY, MUZEA, WYDARZENIA KULTURALNE.

Dystans i bliskość to dwa skrajne uczucia, które instytucje kultury poznały w czasach lockdownu. Zamknięte muzea, galerie, teatry, opery i filharmonie, księgarnie oznaczały, iż kultura stała się niedostępna. Puste budynki, puste przestrzenie wystawiennicze, audytorium, biblioteki czy sale seminaryjne. Pandemia wyraźnie pokazała, że naszym zadaniem jest zbliżać codziennie ludzi, tworzyć niekomercyjną przestrzeń dla spotkania, dla dialogu i sporów, dla poczucia więzi i dystansu. Ta zasadnicza funkcja została zawieszona.

Podstawowa misja instytucji kultury to przecież nie interpretacja i przekaz dzieła, to nie tylko zapewnienie doświadczenia estetycznego. Zadaniem kultury jest dialog z człowiekiem. Tworzenie przestrzeni spotkania, interakcji, w której człowiek poznaje siebie i innych. Kultura łączy ludzi, wywołuje niekiedy poczucie więzi, a nawet solidarności. Powoduje, iż ludzie doświadczają swojej obywatelskiej tożsamości. Bez spotkania obywateli instytucje tracą swoją moc.

W tym pełnym paradoksów czasie pandemii doświadczyliśmy jednak intensywnej bliskości, tej wirtualnej, ale i tej metafizycznej. Każdy z nas, ludzi instytucji kultury, poczuł wielką tęsknotę za publicznością, a nasi odbiorcy za nami i naszym programem. Działania online nie zastąpiły i nie zastąpią pozytywnych zbiorowych emocji w otwartej przestrzeni naszych instytucji, ale stały się jeszcze bardziej niż dotychczas ważnym instrumentem budowania więzi. Pandemia to czas kryzysu, ale i zwycięstwa kultury.

Wolnych artystów pandemia pozbawiła możliwości występów i źródła dochodów. Instytucje kultury przeżywają historyczny kryzys finansowy. Każdy z dyrektorów walczy o zachowanie zespołu i jego finansowanie. Brakuje pieniędzy na program, na inwestycje. Negatywne skutki pandemii to dla instytucji dużo więcej niż luki w budżecie.

Ekonomiczne skutki pandemii mogą doprowadzić do tego, iż mniejsze środki publiczne będą jeszcze bardziej przekazywane tym instytucjom kultury, które unikają niewygodnych społecznie i politycznie wyzwań. To nie tylko problem polskich instytucji, które troszczą się o stan demokracji. Ochrona suwerenności finansowej i programowej będzie w następnych latach trudnego wychodzenia z koniunkturalnej zapaści dużym wyzwaniem dla artystów i menadżerów kultury. Sama solidarność między nimi nie rozwiąże oczywiście finansowych problemów, ale wzmocni nas, pozwoli obronić naszą intelektualną i artystyczną suwerenność.

Siłą i poczucie własnej wartości daje sukces kultury w czasach pandemii. W długim czasie izolacji muzyka, książki i filmy stały się dla ludzi azylem, dały sens codzienności. Widać było wyraźnie: kultura to elementarna przestrzeń życia, przeżycia ludzi. Bez kultury doświadczylibyśmy egzystencjalnej pustki.

Lecz kultura nie jest tylko azylem. Naszym zadaniem nie jest leczenie ran samotności. Kultura ma jeszcze inną misję, która zyska na znaczeniu w najbliższym czasie. Globalne doświadczenie pandemii łączy, może wzmocnić nasze myślenie w ponadnarodowych wymiarach. Ale może także wywołać odwrotne reakcje: chęć zbiorowej izolacji, dystansu do innych, nacjonalizmy, autorytarne tęsknoty.

Naszym kluczowym zadaniem, jako instytucje kultury będzie wspieranie ludzi w podróży przez czas post-pandemicznej transformacji. Powinniśmy jak przewodnicy prowadzić społeczeństwa w rzeczywistość, której fundamentami są uniwersalne prawa człowieka, ochrona godności ludzkiej.

WIE SAH DIE KULTUR IN DEN ZEITEN DER PANDEMIE IN DEUTSCHLAND UND IN POLEN AUS – KINOS, THEATERS, KONZERTE, MUSEEN, KULTURELLE VERANSTALTUNGEN.

Distanz und Nähe sind zwei extreme Gefühle, die Kulturinstitutionen im Lockdown erfahren haben. Durch die Schließung von Museen, Galerien, Theatern, Opern und Philharmonien, Buchhandlungen wurde die Kultur unzugänglich. Leere Gebäuden, leere Ausstellungsflächen, das Auditorium, die Bibliothek oder der Seminarräume. Die Pandemie hat deutlich gezeigt, was unsere Aufgabe ist: jeden Tag Menschen zusammenzubringen, einen nicht-kommerziellen Raum der Begegnung, des Dialogs und der Auseinandersetzung, der Verbundenheit und der Distanz zu schaffen. Die für uns so wesentlichen Funktionen wurden ausgesetzt.

Schließlich besteht die grundlegende Aufgabe von Kultureinrichtungen sowohl darin, Kunstwerke zu interpretieren und zu vermitteln, als auch ein ästhetisches Erlebnis zu bieten. Die Aufgabe der Kultur ist der Dialog mit dem Menschen. Die Beschaffung eines Raumes für Begegnung, Interaktion, in dem Menschen sich selbst und andere kennenlernen. Die Kultur bringt Menschen zusammen, versucht, in ihnen ein Gefühl der Verbundenheit oder sogar die Solidarität zu wecken. Bei uns erleben die Menschen ihre Identität als Bürgerinnen und Bürger. Ohne die Begegnung der Bürgerinnen und Bürger verlieren unsere Institutionen ihre Ausstrahlung.

In der Zeit der Pandemie, in dieser Zeit voller Paradoxien, erlebten wir eine intensive Nähe, nicht bloß virtuell, auch metaphysisch. Jeder von uns in den Kultureinrichtungen fühlte eine große Sehnsucht nach unserem Publikum, und unser Publikum nach uns und unserem Programm. Online-Aktivitäten konnten und werden positive kollektive Emotionen im offenen Raum unserer Institutionen nicht ersetzen, doch sie sind zu noch wichtigeren Instrumenten der Bindungsbildung geworden. Die

Pandemie ist eine Zeit der Krise, aber zugleich des Siegeszuges der Kultur.

Die Pandemie beraubte die freischaffenden Künstlerinnen und Künstler ihrer Auftrittsmöglichkeiten und Einnahmequellen. Kultureinrichtungen befinden sich in einer historischen Finanzkrise. Jeder von Leiterinnen und Leitern der Einrichtungen kämpft um den Erhalt des Teams und dessen Finanzierung. Uns fehlt Geld für das Programm, für Investitionen. Die negativen Auswirkungen der Pandemie sind für uns keinesfalls nur Budgetlücken. Unsere kreative und ideelle Unabhängigkeit wird gerade durch Eigenmittel gestärkt.

Die wirtschaftlichen Folgen der Pandemie können dazu führen, dass die öffentlichen Gelder, die immer weniger werden, immer öfter an jene Kultureinrichtungen fließen, die gesellschaftlich und politisch unbequeme Herausforderungen vermeiden. Dies ist nicht allein ein Problem für polnische Institutionen, die sich um den Zustand der Demokratie kümmern. Die Wahrung der finanziellen und programmatischen Souveränität wird in den kommenden Jahren eine große Herausforderung für Künstlerinnen und Künstler sowie für Kulturmanager sein, da sie sich von der wirtschaftlichen Flaute erholen müssen. Die Solidarität der Kulturschaffenden allein wird unsere finanziellen Probleme nicht lösen, aber sie wird uns stärken und es uns ermöglichen, unsere geistige und künstlerische Souveränität zu verteidigen.

Stärke und Selbstwertgefühl werden uns durch den Erfolg der Kultur in Zeiten der Pandemie gegeben. In einer langen Zeit der Isolation wurden Musik, Bücher und Filme zu einer Zuflucht für die Menschen, sie gaben unserem Alltag einen Sinn. Wir konnten deutlich erfahren: Kultur ist ein elementarer Raum des Lebens, der grundlegenden menschlichen Erfahrung. Ohne Kultur würden wir eine existenzielle Leere erfahren.

Allerdings ist Kultur nicht nur ein Refugium. Unsere Aufgabe ist es nicht, die Wunden der Einsamkeit zu heilen. Die Kultur hat noch eine andere Mission, die in naher Zukunft an Dynamik gewinnen wird. Die globale Erfahrung einer Pandemie verbindet, kann unser Denken in transnatio-

nen Dimensionen stärken. Sie kann jedoch gegenteilige Reaktionen provozieren: den Wunsch nach kollektiver Abschottung, Distanz zu anderen, Nationalismen, autoritäre Sehnsüchte.

Unsere Hauptaufgabe als Kulturinstitutionen wird es sein, die Menschen auf ihrem Weg durch die Zeit der post-pandemischen Transformation zu unterstützen. Wir sollten die Gesellschaften wie Wegweisernde in eine Realität führen, die auf den universellen Menschenrechten und dem Schutz der Menschenwürde beruht.

OBOSTRZENIA DOTYCZĄCE KULTURY W CZASACH PANDEMII W NIEMCZACH I W POLSCE, JAKI BYŁ DOSTĘP SPOŁECZEŃSTWA DO KULTURY, KULTURA ON-LINE.

Ze względu na ogłoszoną przez WHO pandemię koronawirusa – COVID-19, rządy wielu krajów, w tym również Polski i Niemiec, podjęły określone działania celem ochrony obywateli. Działania, które miały największy wpływ na kulturę, w tym przede wszystkim na działania związane z upowszechnianiem kultury w tym okresie, to ogłoszony m.in. w naszych krajach tzw. lockdown.

Trwająca od początku roku 2020 pandemia i negatywny wpływ, jaki wywarła na wiele aspektów życia gospodarczego i społecznego spowodowała, że większość instytucji kultury zarówno w Polsce, jak i w Niemczech, chcąc działać w przestrzeni społecznej i realizować cele statutowe w społeczeństwie, którego dotychczasowy model funkcjonowania został radykalnie zmieniony, musiała zintensyfikować prace na rzecz dostępu do tych instytucji. Szczególny nacisk należało położyć na uwzględnienie w procesie projektowania oferty technicznych i ekonomicznych możliwości odbiorców oraz sposobów docierania do nich.

W Polsce i Niemczech lockdown dotyczył niemal wszystkich branż w obszarze szeroko pojętych usług dla ludności, gdzie konieczna jest codzienna intensywna interakcja z ludźmi, jak również gdzie działania skierowane są dla licznych grup odbiorców i możliwość rozprzestrzeniania się wirusa jest bardzo wysoka. Lockdown dotyczył zatem również kultury i działalności artystyczno-rozrywkowej. Odwołano i zawieszono wszelkie koncerty, działalność teatrów, kin, muzeów, galerii, bibliotek. W kulturze zatem w tym czasie była niemal kompletna cisza. Niemal, ponieważ z jednej strony cały czas aktywna wówczas była działalność kulturalna w Internecie – niszowa ze względu na liczbę odbiorców. Z drugiej strony po początkowym okresie zamarcia i wyczekiwania w trwożnym milczeniu co to będzie coraz liczniej realizowano różnego rodzaju projekty w Internecie, za pośrednictwem mediów społecznościowych i aplikacji internetowych.

WIE WAREN DIE KULTURRESTRIKTIONEN IN DEN ZEITEN DER PANDEMIE IN DEUTSCHLAND UND IN POLEN, WIE WAR DER ZUGANG DER GESELLSCHAFT ZUR KULTUR, KULTUR ON-LINE.

Aufgrund der von der WHO angekündigten Coronavirus-Pandemie - COVID-19 haben die Regierungen vieler Länder, darunter Polen und Deutschland, spezifische Maßnahmen zum Schutz der Bürger ergriffen. Aktivitäten mit den größten Auswirkungen auf die Kultur, darunter insbesondere Aktivitäten im Zusammenhang mit der Verbreitung von Kultur in diesem Zeitraum, umfassen unter anderem die angekündigten in unseren Ländern, die sogenannten Abriegelung.

Die seit Anfang 2020 andauernde Pandemie und ihre negativen Auswirkungen auf viele Aspekte des wirtschaftlichen und gesellschaftlichen Lebens haben dazu geführt, dass die meisten Kulturinstitutionen sowohl in Polen als auch in Deutschland im sozialen Raum agieren und gesetzliche Ziele in einer Gesellschaft umsetzen wollen, deren aktuelle Funktionsmodell radikal verändert wurde, die Arbeit am Zugang zu diesen Institutionen intensivieren musste. Besonderes Augenmerk musste bei der Angebotsgestaltung auf die Berücksichtigung der technischen und wirtschaftlichen Möglichkeiten der Adressaten und deren Erreichbarkeit gelegt werden.

In Polen und Deutschland galt Lockdown für fast alle Branchen im Bereich umfassend verstandener Dienstleistungen für die Bevölkerung, in denen täglich eine intensive Interaktion mit Menschen notwendig ist, sowie Aktivitäten, die sich an zahlreiche Empfängergruppen richten und die Möglichkeit zur Verbreitung des Virus ist sehr hoch. Der Lockdown galt daher auch für Kultur- und Kunst- und Unterhaltungsaktivitäten. Alle Konzerte, Theater, Kinos, Museen, Galerien und Bibliotheken wurden abgesagt und ausgesetzt. In der Kultur herrschte damals also fast völlige Stille. Fast, denn zum einen war die kulturelle Aktivität im Internet damals noch aktiv – eine Nische aufgrund der Empfängerzahl. Andererseits wurden nach der anfänglichen Stagnation und des Wartens in ängstlicher Stille immer mehr Projekte im Internet, über soziale Medien und Internetanwendungen durchgeführt.

DODATKOWE INICJATYWY PODEJMOWANE PRZEZ STOWARZYSZENIE SŁUBFURT W CZASACH PANDEMII W NIEMCZECH, NAKIEROWANE NA DZIAŁANIA SPOŁECZNO-KULTURALNE.

O SŁUBFURCIE

Michael Kurzwelly zainicjował projekt Słubfurt e.V. już w 1999 roku, a rok później powstało Stowarzyszenie Słubfurt. Koncepcja ta była wspierana przez licznych artystów, studentów i polityków z pogranicza. Aktywiści Słubfurtu wspólnie tworzą polsko-niemiecki obszar transgraniczny bez barier kulturowych. Mieszkańcy

regionu przygranicznego wspólnie debatują w słubfurckim parlamencie, śpiewają razem w chórze i piszą artykuły do czasopisma „Profil”. Ponadto regularnie organizowane są festiwale muzyczne, wystawy sztuki i imprezy sportowe. Stowarzyszenie Słubfurt e.V. również w dużej mierze przyczynia się do pomocy uchodźcom. Niezależnie od tego, czy jest to profesjonalna porada prawna, czy wspólne kursy rzemiosła: każdy powinien czuć się mile widziany w Słubfurcie. Projekt Słubfurt jest udanym przykładem na to, jak można ożywić stosunki trans-graniczne. Przedsięwzięcie to zdobyło już kilka nagród: Kurzwelly otrzymał europejski certyfikat landu Brandenburgia za europejskie miasto modelowe (2009, 2017). Wybory lokalne w Słubfurcie zostały również wyróżnione Niemiecką Nagrodą Edukacji Politycznej (2011).

Działalność kulturalno-społeczna Stowarzyszenia w czasach pandemicznych została ograniczona. Inicjatywy, które na co dzień podejmowali członkowie Słubfurt uległy zawężeniu. Dotychczas realizowano m.in. działania polegające na pomocy w naprawie uszkodzonych przedmiotów (np. rowerów, mebli itp.) – tzw. Repair Cafe, działalności Free-shopu, w którym można wymieniać swoje towary na inne, których akurat potrzebujemy. Kolejna inicjatywa, która nabrała szczególnego znaczenia w czasie obostrzeń pandemicznych to radio. W kilku grupach redakcyj-

nych młodzi i starsi tworzą audycje ze słowami i muzyką. Audycje prowadzą ludzie w wieku od 10 do 80 lat, pochodzący z różnych branż, krajów i warstw społecznych. W dobie COVID 19 radio stanowiło swoistą odskocznię od tematyki pandemii. Celebrowano muzykę, dyskutowano o kulturze i społeczeństwie (www.radio.slubfurt.net).

W Słubfurcie odkryto kulturowe źródła lecznicze, dlatego Słubfurt nazywany jest Bad Słubfurt Zdrój. Uzdrawiająca moc kultury polega na uczestnictwie w różnych warsztatach twórczych, takich jak: malarstwo, fotografia, rzeźba, garncarstwo, teatr, warsztaty literackie, taniec i wiele innych. Szczególnie w dobie pandemii, kiedy ograniczono uczestnictwo w grupowych warsztatach – pojawiły się indywidualne „wytwory sztuki” w postaci wielkoformatowych graffiti, które mogliśmy zobaczyć na własne oczy podczas warsztatów merytorycznych, które odbywały się we Frankfurcie n. Odrą.

Pandemia zmobilizowała członków Stowarzyszenia także do działań ukierunkowanych na pomoc społeczną, jak np. szycie maseczek ochronnych, czy też pomoc w zbieraniu darów dla szpitala. Wszystkie inicjatywy podejmowane przez członków Stowarzyszenia Słubfurt mają na celu pobudzenie kreatywności obywatelskiej, dzielenie się swoimi umiejętnościami, tworzenie ram do realizacji działań w obszarze kulturalnym, społecznym i rozrywkowym.

Fot. graffiti wykonane podczas pandemii na murach siedziby Stowarzyszenia Słubfurt, Plac Mostowy / Bruckenplatz

Więcej o działaniach Stowarzyszenia na
www.slubfurt.net

ZUSÄTZLICHE INITIATIVEN DES VEREINS SŁUBFURT WÄHREND DER PANDEMIE IN DEUTSCHLAND, ZIELGERICHTET FÜR SOZIO-KULTURELLE AKTIVITÄTEN.

ÜBER SŁUBFURT

Michael Kurzwelly initiierte den Stubfurt e.V. bereits 1999, ein Jahr später wurde der Stubfurter Verein gegründet. Dieses Konzept wurde von zahlreichen Künstlern, Studenten und Politikern aus dem Grenzland unterstützt. Aktivisten aus Stubfurt schaffen gemeinsam einen polnisch-deutschen Grenzraum ohne kulturelle Barrieren.

Die Bewohner der Grenzregion debattieren gemeinsam im Stubfurter Landtag, singen gemeinsam im Chor und schreiben Artikel für das Magazin „Profile“. Darüber hinaus werden regelmäßig Musikfestivals, Kunstausstellungen und Sportveranstaltungen organisiert. Auch der Verein Stubfurt e.V. leistet einen wesentlichen Beitrag zur Flüchtlingshilfe.

Egal ob professionelle Rechtsberatung oder gemeinsame Handwerkskurse: Jeder soll sich in Stubfurt willkommen fühlen. Das Projekt Stubfurt ist ein erfolgreiches Beispiel dafür, wie grenzüberschreitende Beziehungen wiederbelebt werden können. Das Projekt wurde bereits mehrfach ausgezeichnet: Kurzwelly erhielt vom Land Brandenburg ein Europazertifikat für eine europäische Modellstadt (2009, 2017). Auch die Kommunalwahlen in Stubfurt wurden mit dem Deutschen Politischen Bildungspreis (2011) ausgezeichnet.

Die kulturelle und soziale Aktivität des Vereins war in Zeiten der Pandemie eingeschränkt. Die täglichen Initiativen der Mitglieder von Stubfurt haben sich verengt. Bisher u.a. Tätigkeiten, die darin bestehen, bei der Reparatur beschädigter Gegenstände (z. B. Fahrräder, Möbel usw.) Repair Cafe, eine Free-Shop-Aktivität, bei der Sie Ihre Waren gegen andere Waren austauschen können, die Sie gerade brauchen. Eine weitere Initiative, die während der Pandemiebeschränkungen besondere Bedeu-

tung erlangt hat, ist der Rundfunk. In mehreren Redaktionsgruppen gestalten die Jungen und die Alten Sendungen mit Worten und Musik. Die Programme werden von Menschen im Alter von 10 bis 80 Jahren aus verschiedenen Branchen, Ländern und sozialen Schichten durchgeführt. In Zeiten von COVID 19 war das Radio eine Art Sprungbrett zum Thema Pandemie. Musik wurde gefeiert, Kultur und Gesellschaft diskutiert (www.radio.slubfurt.net).

In Slubfurt wurden kulturelle Heilquellen entdeckt, weshalb Slubfurt Bad Slubfurt Zdrój heißt. Die heilende Kraft der Kultur besteht in der Teilnahme an verschiedenen kreativen Workshops, wie zum Beispiel: Malerei, Fotografie, Bildhauerei, Töpferei, Theater, literarische Workshops, Tanz und vieles mehr. Gerade in Zeiten der Pandemie, als die Teilnahme an Gruppenworkshops eingeschränkt war - entstanden einzelne „Kunstprodukte“ in Form von großformatigen Graffitis, die wir bei den inhaltlichen Workshops, die in Frankfurt an der Oder stattfanden, mit eigenen Augen sehen konnte.

Die Pandemie mobilisierte die Vereinsmitglieder auch zu Maßnahmen der Sozialhilfe, etwa zum Nähen von Schutzmasken oder zum Sammeln von Geschenken für das Krankenhaus. Alle Initiativen der Mitglieder des Slubfurter Vereins zielen darauf ab, die bürgerliche Kreativität zu fördern, ihre Fähigkeiten zu teilen und einen Rahmen für die Umsetzung von Aktivitäten im Kultur-, Sozial- und Unterhaltungsbereich zu schaffen.

Graffiti während der Pandemie an den Wänden des Slubfurt e.V./ Brückenplatz

Mehr über die Aktivitäten des Vereins unter

www.slubfurt.net

DODATKOWE INICJATYWY PODEJMOWANE PRZEZ STOWARZYSZENIE THE DROSHKOOV THEATRE W CZASACH PANDEMII W POLSCE, NAKIEROWANE NA DZIAŁANIA SPOŁECZNO-KULTURALNE.

O THE DROSHKOOV THEATRE

THE DROSHKOOV **STOWARZYSZENIE** **THEATRE**

Stowarzyszenie THE DROSHKOOV THEATRE jest ogólnopolską organizacją gromadzącą osoby wrażliwe na sztukę i kulturę, chcące uczestniczyć w profesjonalnych i amatorskich wydarzeniach o charakterze kulturalnym, w tym koncertach, konkursach, występach, ekspozycjach artystycznych i spotkaniach autorskich. Członkowie Stowarzyszenia mają prawo być konsumentami powyższych wydarzeń, ale także mogą poszerzyć grono twórców, których talenty będą wspierane i prezentowane na deskach TDT.

Stowarzyszenie prezentuje przedsięwzięcia, często o niekonwencjonalnym charakterze, promujące autorskie propozycje artystyczne i kulturalne. Jest otwarte na formy profesjonalne, półprofesjonalne, ale także zupełnie amatorskie możliwe do prezentacji szerokiej społeczności związanej ze Stowarzyszeniem TDT. Angażuje się w projekty o charakterze społecznym rozwijające świadomość kulturalną i wzbudzające szacunek dla twórczej pracy artystów amatorów.

„Kultura to dla nas wspólna aktywność wynikająca z dialogu artysty z publicznością. Nie akceptujemy biernej konsumpcji dóbr kultury o niskich walorach artystycznych. Stowarzyszenie to rozmowa o pasji i rozwoju poprzez dobrą zabawę i współpracę osób o podobnych zainteresowaniach” – tak o działaniach Stowarzyszenia mówi jego pomysłodawca, Jakub Zamojski.

Stowarzyszenie powstało 6 marca 2021 r., w najtrudniejszym możliwym okresie dla organizacji kultury, ale udało się zrealizować wiele ciekawych inicjatyw. Mimo, że spotkania osobiste zostały ograniczone do minimum, członkowie mają ze sobą stały kontakt, ponieważ z dnia na dzień udało

BB-PL
INTERREG V A
2014-2020

Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr”

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego
„Redukować bariery – wspólnie
wykorzystywać silne strony”

Europäische Union
Europäischer Fonds
für regionale Entwicklung
„Barrieren reduzieren
- gemeinsame Stärken nutzen”

przenieść się do świata wirtualnego – na tzw. Wirtualną Scenę TDT. Publikowane są tutaj, przygotowane przez nas same materiały foto, audio i video, które pozwalają przeżyć ten trudny czas. Do najciekawszych należą działania takie jak: Corona -challenge z nominacjami na krótką prezentację (muzyczną, plastyczną, itp.) mającą na celu wyrażenie swoich twórczych emocji na temat walki z marazmem jaki wprowadziła pandemia. Druga inicjatywa to konkurs na motto dla Stowarzyszenia, które ma za zadanie podkreślić jego wyjątkowość, oryginalność i kreatywność – w wyniku konkursu pojawiło się aż 68 propozycji haseł. Kolejna inicjatywa to pomysł na nagranie wspólnego coveru Marka Grechuty – każdy z członków otrzymał swoją część do zaśpiewania, a następnie każdy z elementów tej układanki został złożony w jedną całość i powstał teledysk, która można zobaczyć na kanale YouTube. Podczas pandemii narodził się także zespół BoloBoys, który stworzył i nagrał kilkanaście autorskich utworów w konwencji dyskotekowej. Godzinny koncert zespołu transmitowany był online w lutym 2021 r. Podobnie, ze względu na ówczesne obostrzenia sanitarne, Stowarzyszenie nie mogło zrealizować kilku innych zaplanowanych wcześniej amatorskich koncertów, więc postanowiono zrealizować je w formie online. Wszystkie inicjatywy zostały zarejestrowane i można je zobaczyć w internecie.

Fot. grafika promująca premię wspólnego klipu nagranych przez Stowarzyszenia TDT Grafiken, die einen gemeinsamen Clip-Bonus bewerben, der von STD-T-Mitgliedern aufgenommen wurde

Więcej o działaniach Stowarzyszenia na

www.stdt.pl

ZUSÄTZLICHE INITIATIVEN DER DROSHKOOV THEATER VEREINS WÄHREND DER PANDEMIE IN POLEN, ZIELGERICHTET FÜR SOZIO-KULTURELLE AKTIVITÄTEN.

ÜBER THE DROSHKOOV THEATRE

THE DROSHKOOV STOWARZYSZENIE THEATRE

THE DROSHKOOV THEATER e.V. ist eine landesweite Organisation, die kunst- und kultursensible Menschen zusammenbringt, die an professionellen und laienhaften kulturellen Veranstaltungen wie Konzerten, Wettbewerben, Aufführungen, künstlerischen Ausstellungen und Begegnungen mit Autoren teilnehmen möchten. Mitglieder des Vereins haben das Recht, Verbraucher der oben genannten Veranstaltungen zu sein, können aber auch den Kreis der Künstler erweitern, deren Talente gefördert und auf TDT-Boards präsentiert werden.

Der Verein präsentiert oft unkonventionelle Massnahmen, die originelle künstlerische und kulturelle Vorschläge fördern. Er ist offen für professionelle, semi-professionelle, aber auch vollständig amateurhafte Formen, die der breiteren Gemeinschaft, die mit der TDT Association verbunden ist, präsentiert werden können. Er engagiert sich in sozialen Projekten, die ein kulturelles Bewusstsein entwickeln und Respekt für die kreative Arbeit von Amateurkünstlern wecken.

„Kultur ist für uns eine gemeinsame Aktivität, die sich aus dem Dialog des Künstlers mit dem Publikum ergibt. Wir akzeptieren keinen passiven Konsum von Kulturgütern von geringem künstlerischem Wert. Der Verein ist ein Gespräch über Leidenschaft und Entwicklung durch Spaß und Zusammenarbeit von Menschen mit ähnlichen Interessen “- so spricht der Gründer des Vereins, Jakub Zamojski.

Der Verein wurde am 6. März 2021 in einer für Kulturorganisationen schwierigsten Zeit gegründet, aber viele interessante Initiativen wurden erfolgreich umgesetzt. Trotz der Tatsache, dass das persönliche Treffen auf ein Minimum beschränkt wurden, haben die Mitglieder den ständigen Kontakt miteinander, denn von Tag zu Tag gelang es ihnen, in die

virtuelle Welt zu wechseln - in die sogenannte Virtuelle TDT-Bühne. Hier werden die von uns erstellten Foto-, Audio- und Videomaterialien veröffentlicht, die es Ihnen ermöglichen, diese schwierige Zeit zu überstehen. Am interessantesten sind Aktivitäten wie: Corona-Challenge mit Nominierungen für eine kurze Präsentation (Musik, Kunst usw.), die darauf abzielt, Ihre kreativen Emotionen über den Kampf gegen die durch die Pandemie verursachte Stagnation auszudrücken. Die zweite Initiative ist ein Wettbewerb um ein Motto für den Verband, der seine Einzigartigkeit, Originalität und Kreativität hervorheben soll - als Ergebnis des Wettbewerbs sind sogar 68 Vorschläge für Slogans erschienen. Eine weitere Initiative war die Idee, ein gemeinsames Cover von Marek Grechuta aufzunehmen – jedes Mitglied bekam seinen Teil zum Singen, und dann wurde jedes Puzzleteil zusammengesetzt und ein Musikvideo erstellt, das auf dem YouTube-Kanal zu sehen ist. Während der Pandemie wurde auch die Band BoloBoys geboren, die auf der Disco-Convention über ein Dutzend Originalsongs kreierte und aufnahm. Ein einstündiges Konzert der Band wurde im Februar 2021 online übertragen. Ebenso konnte der Verein aufgrund der damaligen hygienischen Beschränkungen mehrere andere zuvor geplante Amateurkonzerte nicht organisieren, so dass man sich entschied, diese online zu organisieren. Alle Initiativen sind registriert und im Internet verfügbar.

Fot. grafika promująca inicjatywę „Corona-challenge”
podjętą w czasie pandemii
przez członków Stowarzyszenia TDT
Eine Grafika zur Werbung für die Initiative „Corona-
-Challenge” während der Pandemie

Mehr über die Aktivitäten des Vereins unter

www.stdt.pl

CO KRYZYS POKAZAŁ (W) KULTURZE

Należy tutaj zwrócić szczególną uwagę na niezwykle istotną rolę kultury zarówno dla osób zatrudnionych w tym obszarze, jak i jej odbiorców, dla których stanowi spoiwo życia społecznego. Jednocześnie wyłaniają się trzy główne i najpilniejsze zagadnienia w branży kulturalnej, które wymagają interwencji:

- utrzymanie różnorodności pola kultury, potencjału tego sektora i aktywności twórczej jego aktorów
- zapewnienie niezbędnych warunków funkcjonowania twórców w sieci;
- zintegrowanie działań społeczności twórczych i instytucji kultury.

Ważnym aspektem, na który należy zwrócić uwagę są kwestie finansowania kultury. Kryzys potwierdził, jak współzależne są rozmaite sektory: zatrzymanie turystyki ma wpływ na muzea, otwarcie szkół zadecyduje o kondycji teatrów, odwołane festiwale oznaczają katastrofę dla setek firm produkcji scenicznej, a odwoływanie kongresów i sympozjów może doprowadzić do upadku centra konferencyjne i targowe.

Odgórne działania podejmowane na rzecz wsparcia sektora kultury były spóźnione i chaotyczne. Co więcej, pandemia tylko pogłębiła i jeszcze bardziej unaoczniała problemy istniejące od lat w społeczności zawodowych artystów. W czasie pandemii twórcy i instytucje dość szybko zbudowali łączność z odbiorcami za pośrednictwem sieci, jednak okazało się, że większość materiałów jest słaba pod względem jakościowym, artystycznym oraz technicznym, zaś nadmiar treści może powodować efekt zmęczenia Internetem. W wielu przypadkach występy online były darmowe i ogólnodostępne. Miały raczej na celu zachowanie kontaktu z publicznością i środowiskiem artystycznym, utrzymanie ciągłości pracy twórczej oraz realizację niezwykle istotnego zadania, jakie kultura odgrywa w sytuacjach kryzysowych – wsparcia i integracji społecznej.

BB-PL
INTERREG V A
2014-2020

Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr”

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego
„Redukować bariery – wspólnie
wykorzystywać silne strony”

Europäische Union
Europäischer Fonds
für regionale Entwicklung
„Barrieren reduzieren
- gemeinsame Stärken nutzen”

Warto zatem zastanowić się jak „pomóc” kulturze. Być może stworzenie szerokiego programu działań związanych ze szkolną i pozaszkolną edukacją kulturalną, a także uruchomienie i wspieranie programów zachęcających do większego uczestnictwa w kulturze dałoby rozwiązania w przyszłości? Czy też stworzenia mechanizmów ułatwiania obcowania ze sztuką dla tych odbiorców, dla których kultura może być niedostępna ze względów finansowych (np. zwolnienie z opłat czy karty rabatowe)? Niezbędnym rozwiązaniem wydaje się być wprowadzenie choćby takiej zmiany w edukacji artystycznej, która polegać będzie na włączeniu do programu nauczania przedmiotów rozwijających postawy przedsiębiorcze oraz umożliwiających zdobycie niezbędnej wiedzy i umiejętności praktycznych związanych z zarządzaniem i rozwojem kariery artystycznej. Wiedza o tym, z czego realnie składa się życie zawodowego artysty jest niezbędna, by radzić sobie w sytuacjach kryzysowych, takich jak trwająca obecnie pandemia.

WAS HAT DIE KRISE (IN) DER KULTUR GEZEIGT

Besonderes Augenmerk sollte dabei auf die außerordentlich wichtige Rolle der Kultur sowohl für die in diesem Bereich Beschäftigten als auch für ihre Rezipienten gelegt werden, für die sie das Bindeglied des gesellschaftlichen Lebens ist. Gleichzeitig unterscheiden sie drei zentrale und dringendste Probleme in der Kulturindustrie, die einer Intervention bedürfen:

- Erhaltung der Vielfalt des Kulturbereichs, des Potenzials dieses Sektors und der kreativen Tätigkeit seiner Akteure
- Gewährleistung der notwendigen Bedingungen für die Funktionsfähigkeit der Urheber im Netzwerk;
- Integration der Aktivitäten von Kreativgemeinschaften und Kulturinstitutionen.

Ein wichtiger Aspekt, der beachtet werden sollte, sind die Fragen der Finanzierungskultur. Die Krise hat die Interdependenz verschiedener Sektoren bestätigt: Ein Stopp des Tourismus wirkt sich auf Museen aus, die Öffnung von Schulen bestimmt die Gesundheit der Theater, abgesagte Festivals bedeuten eine Katastrophe für Hunderte von Bühnenproduktionsfirmen, und die Absage von Kongressen und Symposien könnte zum Zusammenbruch von Seminarzentren und Messezentren führen.

Top-down-Maßnahmen zur Unterstützung des Kultursektors wurden verzögert und chaotisch. Darüber hinaus hat die Pandemie die Probleme, die seit Jahren in der professionellen Künstlergemeinschaft bestehen, nur verschärft und weiter hervorgehoben. Während der Pandemie haben Urheber und Institutionen recht schnell die Kommunikation mit dem Publikum über das Netzwerk aufgebaut, aber es stellte sich heraus, dass das meiste Material qualitativ, künstlerisch und technisch mangelhaft ist und überschüssiger Inhalt Internetmüdigkeit verursachen kann. In vielen

BB-PL
INTERREG V A
2014-2020

Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr”

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego
„Redukować bariery – wspólnie
wykorzystywać siłę strony”

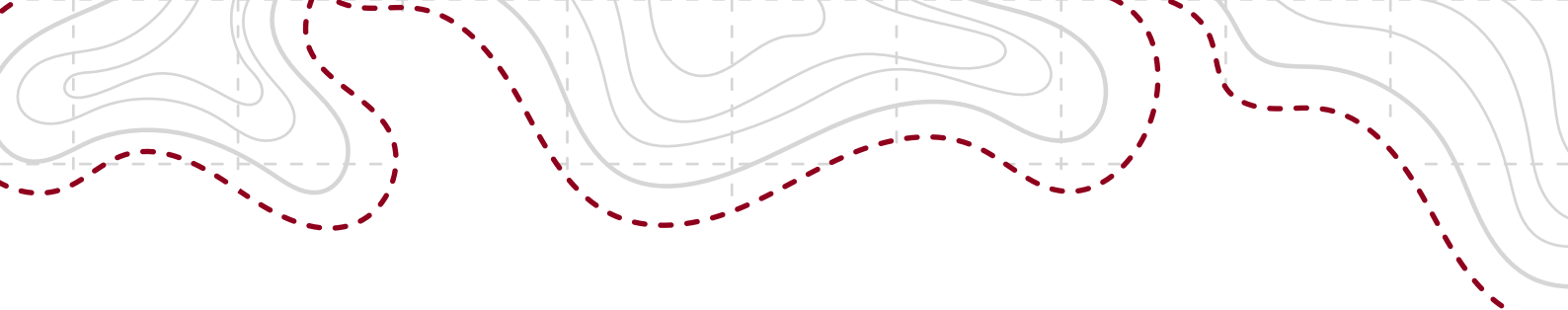

Europäische Union
Europäischer Fonds
für regionale Entwicklung
„Barrieren reduzieren
- gemeinsame Stärken nutzen”

Fällen waren Online-Auftritte kostenlos und öffentlich. Sie zielten vielmehr darauf ab, den Kontakt zum Publikum und zum künstlerischen Umfeld zu halten, die Kontinuität der schöpferischen Arbeit zu wahren und eine überaus wichtige Aufgabe der Kultur in Krisensituationen umzusetzen – soziale Unterstützung und Integration.

Daher lohnt es sich zu überlegen, wie man der Kultur „helfen“ kann. Vielleicht könnten in der Zukunft ein breites Angebot an Aktivitäten im Bereich der schulischen und außerschulischen Kulturvermittlung sowie die Einführung und Unterstützung von Programmen zur stärkeren Teilhabe an der Kultur Lösungen bieten? Oder Mechanismen zu schaffen, die die Kommunikation mit Kunst für jene Rezipienten erleichtern, denen Kultur aus finanziellen Gründen nicht zur Verfügung steht (z. B. Gebührenbefreiung oder Rabattkarten)? Eine notwendige Lösung scheint die Einführung zumindest eines solchen Wandels in der Kunsterziehung zu sein, der darin besteht, in den Lehrplan Fächer aufzunehmen, die unternehmerische Einstellungen entwickeln und den Erwerb der erforderlichen Kenntnisse und praktischen Fähigkeiten in Bezug auf die Verwaltung und Entwicklung von eine künstlerische Laufbahn. Das Wissen, woraus sich das wirkliche Leben eines professionellen Künstlers besteht, ist unerlässlich, um in Notfällen wie der anhaltenden Pandemie umzugehen.

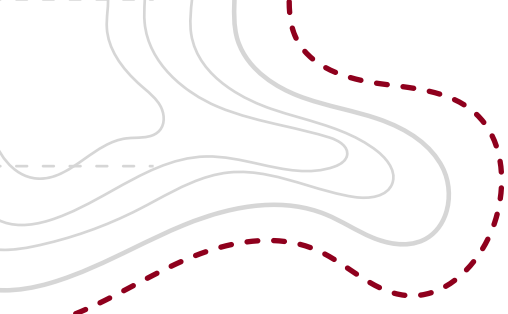

POSTĘPOWANIE W ZWIĄZKU ZE STANEM PANDEMII / DZIAŁANIA, NAWYKI, PRAKTYKI, INICJATYWY.

Wybuch pandemii Covid-19 i zmiany jakie zaszły w przestrzeni ekonomiczno-społecznej bezpośrednio wpłynęły na instytucje kultury, które w żaden sposób nie były przygotowane pod względem organizacyjnym oraz technicznym do funkcjonowania w nowej, niesprzyjającej kontaktom międzyludzkim rzeczywistości.

Obostrzenia nałożone na instytucje kultury były luzowane i wzmacniane, jednak w takiej czy innej formie stały się elementem funkcjonowania kultury. Niektóre branże zamarły (np. imprezy plenerowe), inne wciąż zmagają się ze zmianami zasad funkcjonowania, jeszcze inne egzystują w reżimie sanitarnym, który wiąże się ze stałym ograniczeniem liczby uczestników. Niewątpliwym bohem przeżywają za to platformy streamingowe z dostępem do multimedialnych treści. Na kulturze odbił się także brak dostępu do restauracji i kawiarni – miejsc spotkań i rozmów po wydarzeniach kulturalnych, koncertach, spektaklach. Być może najbardziej cierpią uczestnicy kultury – w różnym wieku – najbardziej zaangażowani w działania kulturalne, uczestnicy warsztatów, klubów, zespołów, którym odebrane zostało ich naturalne miejsce kreacji, ekspresji, rozwoju kompetencji, budowania więzi i relacji.

Fenomenem, który nabrał niezwykle istotnego znaczenia, stała się kultura online, streaming wydarzeń kulturalnych, spotkania i warsztaty przez komunikatory internetowe, czyli nowe formy uczestnictwa w kulturze zapośredniczone przez Internet. Ekrany smartfonów i komputerów stały się naszymi „bramkami” do udziału w kulturze, do spotkań, do podtrzymywania relacji z innymi. Niektórzy dzięki temu zyskali, inni stracili – wiele zależy od naszych preferencji dotyczących uczestnictwa w życiu społecznym, miejsca zamieszkania, przepustowości łącza internetowego, wieku, stanu zdrowia. Jednak wszyscy chcieliby swój miks

kultury on-site i online tworzyć na własnych zasadach, wedle swoich preferencji.

Ograniczenie możliwości prowadzenia działań to również ogromne problemy dla twórców, animatorów, pracowników sektora kultury – związane z utrzymaniem miejsc pracy – oraz dla firm i organizacji, związane ze spadkiem przychodów lub nawet całkowitą niemożnością prowadzenia działalności. Z tej perspektywy to po prostu kryzys finansowy branży i wyzwanie związane z przebudową sektora, aby dopasować się do nowych struktur, wyzwań, przemian kulturowych. Dla części osób i instytucji to szansa na zbudowanie nowych przedsięwzięć i projektów, dla innych (to grupa znaczenie większa) to groźba upadku i likwidacji. Dla publicznych instytucji kultury to problem polegający na spadku finansowania kultury ze strony organizatorów – głównie samorządów – który rozciągnie się na wiele lat do przodu. Uruchomione zostały liczne samorządowe i narodowe programy pomocy, jednak ich skala oddziaływania jest, co można zrozumieć, niewspółmierna do potrzeb. Przede wszystkim dlatego, że branż, które potrzebują pomocy, jest bardzo, bardzo wiele. W sektorze kultury, tak jak w innych branżach, najgorsza jest niepewność: co do jutra – czy wprowadzony będzie nowy lockdown; co do najbliższego roku – czy będzie czwarta fala pandemii; co do kolejnych lat – czy wirus na stałe zmieni nasze zwyczaje kulturowe i formy kontaktu.

MASSNAHMEN IM ZUSAMMENHANG MIT DER PANDEMIE /AKTIVITÄTEN, GEWOHNHEITEN, PRAKTIKEN, INITIATIVEN.

Der Ausbruch der Covid-19-Pandemie und die Veränderungen im wirtschaftlichen und sozialen Raum hatten direkte Auswirkungen auf kulturelle Einrichtungen, die organisatorisch und technisch auf keiner Weise auf die neue Realität vorbereitet waren, ungünstig für zwischenmenschliche Kontakte .

Die Beschränkungen der Kulturinstitutionen wurden gelockert und verschärft, aber in der einen oder anderen Form wurden sie zu einem Bestandteil des Funktionierens der Kultur. Einige Branchen sind abgestorben (z.B. Outdoor-Events), andere kämpfen noch mit Veränderungen der Funktionsregeln und wieder andere existieren unter einem Hygieneregime, was mit einer ständigen Reduzierung der Teilnehmerzahl verbunden ist. Auf der anderen Seite erleben Streaming-Plattformen mit Zugang zu Multimedia einen unbestrittenen Boom. Die Kultur wurde auch durch den fehlenden Zugang zu Restaurants und Cafés beeinträchtigt – Orte, um sich nach kulturellen Veranstaltungen, Konzerten und Aufführungen zu treffen und zu unterhalten. Vielleicht sind es die Kulturschaffenden jeden Alters, die am meisten leiden, die am stärksten in kulturelle Aktivitäten eingebunden sind, die Teilnehmer von Workshops, Clubs, Teams, denen ihr natürliches Ort der Schöpfung, des Ausdrucks, der Kompetenzentwicklung und des Aufbaus von Bindungen und Beziehungen, beraubt wurde.

Online-Kultur, das Streaming von Kulturveranstaltungen, Meetings und Workshops über Instant Messaging, also neue Formen der Kulturbe teiligung über das Internet, sind zu einem Phänomen geworden, das eine überaus bedeutende Bedeutung erlangt hat. Die Bildschirme von Smartphones und Computern sind zu unseren „Toren“ geworden, um an der Kultur teilzunehmen, fürs Treffen und um Beziehungen zu an-

deren zu pflegen. Manche haben davon profitiert, andere haben verloren – vieles hängt von unseren Präferenzen in Bezug auf Teilnahme am gesellschaftlichen Leben, Wohnort, Bandbreite der Internetverbindung, Alter und Gesundheitszustand ab. Jeder möchte jedoch seinen eigenen Mix aus On-Site- und Online-Kultur zu seinen eigenen Bedingungen und nach seinen Vorlieben kreieren.

Die Einschränkung der Möglichkeit, Aktivitäten auszuüben, ist auch für Kreative, Animatoren, Mitarbeiter des Kultursektors ein großes Problem - im Zusammenhang mit dem Erhalt von Arbeitsplätzen - und für Unternehmen und Organisationen aufgrund von Umsatzeinbußen oder sogar vollständiger Geschäftsunfähigkeit. Aus dieser Perspektive ist es einfach die Finanzkrise der Branche und die Herausforderung, den Sektor neu aufzubauen, um sich an neue Strukturen, Herausforderungen und kulturelle Veränderungen anzupassen. Für manche Menschen und Institutionen ist es eine Chance, neue Unternehmungen und Projekte aufzubauen, für andere (diese Gruppe ist viel größer) ist es das Risiko des Zusammenbruchs und der Liquidation. Für öffentliche Kulturinstitutionen stellt dies ein Problem dar, das in einem Rückgang der Kulturfinanzierung durch die Veranstalter - vor allem die Kommunen - besteht, der sich über viele Jahre hinziehen wird. Zahlreiche lokale und nationale Hilfsprogramme wurden auf den Weg gebracht, aber ihre Wirkung steht verständlicherweise in keinem Verhältnis zum Bedarf. Erstens, weil es viele, viele Branchen gibt, die Hilfe brauchen. Im Kulturbereich, wie auch in anderen Branchen, ist das Schlimmste die Ungewissheit: über morgen – ob es einen neuen Lockdown geben wird; für das kommende Jahr - wird es eine vierte Welle der Pandemie geben; für die nächsten Jahre - wird das Virus unsere kulturellen Gewohnheiten und Kontaktformen nachhaltig verändern?

ZAGROŻENIA KULTUROWE "W" ORAZ "PO" PANDEMII. JAK DBAĆ O TO, CO JEST ZAGROŻONE.

Czy pandemia będzie nowym czasem narodzenia wspólnoty europejskiej, czy raczej nas Europejczyków zdystansuje? Tego jeszcze nie wiemy. Pandemia na pewno jest tak silnym cywilizacyjnym doświadczeniem, że będzie dla wszystkich Europejczyków w następnych latach kluczowym, wspólnym punktem odniesienia. Tak silnym, że odwróci uwagę od wcześniejszych kamieni milowych w dziejach naszego kontynentu. To zagrożenie i szansa jednocześnie. Dużym wysiłkiem może okazać się porozumienie w ocenie znaczenia coraz bardziej odległych doświadczeń historycznych XX wieku. Z drugiej strony zaś pandemia stanie się tym doświadczeniem historycznym, które nas połączy, zbliży, stanie się wspólnym miejscem spojrzenia w przyszłości i głąb historii. Doświadczymy bliskości i odmierności.

Po ustaniu pandemii najbardziej będziemy potrzebowali nowych kompetencji, nie tylko tych cyfrowych, ale także miękkich, odnoszących się do takich wartości jak solidarność, zaufanie, empatia, uważność i dialog. Gdy minie heroiczny okres lekarzy, niezbędni będą kustosze i kuratorzy pamięci zbiorowej, pomagający wszystkim w sztuce współistnienia. Przychodzi czas na kulturę solidarności. Bez kultury społeczeństwo nie powróci do życia

DIE EINSCHRÄNKUNGEN KULTURELLEN LEBENS "IN" UND "NACH" DER PANDEMIE. WIE KANN MAN SICH UM DAS KÜMMERN, WAS GEFÄHRDET IST.

Wird die Pandemie eine neue Geburtsstunde für die europäische Gemeinschaft sein, oder wird sie uns Europäer eher voneinander distanzieren? Das wissen wir noch nicht. Die Corona-Krise ist sicherlich eine einschneidende zivilisatorische Erfahrung. Sie wird in den kommenden Jahren ein wichtiger gemeinsamer Bezugspunkt für alle Europäer sein. Die Pandemie ist so nachhaltig, dass sie die Aufmerksamkeit von früheren Meilensteinen in der Geschichte unseres Kontinents ablenken wird. Dies kann eine Gefahr und eine Chance zugleich sein. Es mag sich als große Anstrengung erweisen, sich über die Bedeutung der immer weiter entfernten historischen Erfahrungen des 20. Jahrhunderts zu verständigen. Andererseits wird die Pandemie zu jener historischen Erfahrung, die uns zusammenbringt, uns näherbringt, zu einem gemeinsamen Ort wird, um in die Zukunft und in die Tiefen der Geschichte zu blicken. Wir werden Nähe und Unterschiedlichkeit erleben.

Nach der Pandemie werden wir vor allem neue Kompetenzen brauchen, nicht nur digitale, sondern auch weiche, in Bezug auf Werte wie Solidarität, Vertrauen, Empathie, Aufmerksamkeit und Dialog. Wenn die heroische Ära der Ärzte vorbei ist, werden Hüter und Kuratoren des kollektiven Gedächtnisses gebraucht, die allen in der Kunst des Zusammenlebens helfen. Es ist Zeit für eine Kultur der Solidarität. Ohne Kultur wird die Gesellschaft nicht wieder lebendig.

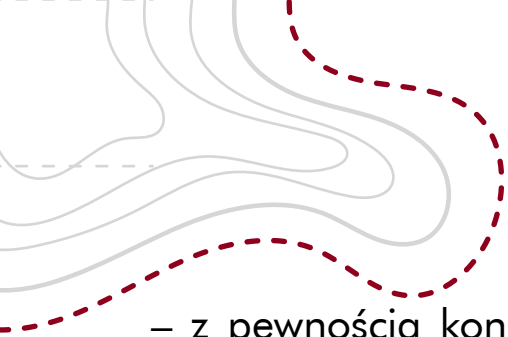

PODSUMOWANIE

SCENARIUSZE PRZYSZŁOŚCI KULTURALNEJ W CZASIE PANDEMII – GŁÓWNE KIERUNKI DZIAŁAŃ, INNOWACYJNE ROZWIĄZANIA.

Działalność kulturalna i artystyczna, pomimo pewnych namiastek z pewnością zarówno na samym początku pandemii i lockdownu, jak również i teraz nie jest w stanie jeden do jednego przenieść się po prostu do Internetu – działalność artystyczna udostępniona zdalnie, za pośrednictwem sieci, jeśli nie dotyczy projektów elektronicznych, realizowanych specjalnie pod kątem zdalnej prezentacji lub interakcji z odbiorcami, zawsze zostanie zubożona do formy relacji z dziełami. Niemniej jednak, jak pokazuje przykład chociażby Teatru telewizji, realizowanego od kilkadziesiąt lat – infrastruktura, technika, czy technologia, przygotowanie realizatorów może z powodzeniem zastąpić na pewnym określonym poziomie rozrywkę i uczestnictwo w kulturze, które odbywa się na żywo.

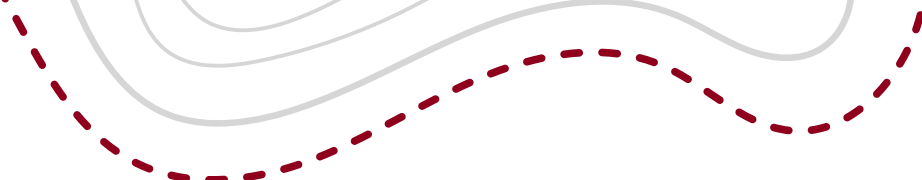
Nie byliśmy jednakże i nie jesteśmy w stanie, zarówno po polskiej, jak i niemieckiej stronie granicy do przeniesienia całej swojej aktywności, w tym kulturalnej i artystycznej do sieci. Po pierwsze brak wystarczającej infrastruktury – zarówno w szeregu instytucji kulturalnych, jak i prywatnych lub zorganizowanych w inny sposób przedsięwzięć, po drugie brakuje infrastruktury szkieletowej, jak i mobilnej (za pośrednictwem telefonii komórkowej), zapewniających wystarczającą przepustowość do streamingu live – zarówno w Polsce, jak i w Niemczech, co mieliśmy też możliwość doświadczyć na własnej skórze, jako organizatorzy kilku działań na żywo online. Po trzecie jak prowadzić biznes i zarabiać w sieci realizując działalność rozrywkową, estradową, czy kulturalną

– z pewnością koncert online, czy spektakl teatralny (jak go u licha zrealizować na poziomie regionalnego czy małego prowincjonalnego teatru?) nie zaspokajają oczekiwań odbiorców. Poza tym, do tego potrzeba po pierwsze sprzętu, po drugie nowych ludzi do obsługi sprzętu i transmisji – powstaje też pytanie, czy teatr, zmieniając się w teatr online, nie wchodzi w buty telewizji? I czy nadal w związku z tym jest potrzebny w takim nowym charakterze. Naprawdę nie jesteśmy w stanie odpowiedzieć na takie pytania.

Pomimo szeregu działań, jakie podejmowano, aktywności, która dawała ludziom namiastkę uczestnictwa w kulturze, działalność online w Internecie nie jest w stanie, jak do tej pory zastąpić działań kulturalnych, które odbywają się na żywo. Szereg niezmiernie, twórczych, inspirujących i ciekawych rzeczy zaistniało w formie projektów, które przybierały różnorakie formy. Kluczowa przy tym i specyficzna dla sieci jest interakcja – co sprawiło, że działania kulturalne nabrały charakteru społecznego, tj. osobistego uczestnictwa w kulturze. Wielką popularnością cieszyły się projekty, które dotyczyły współuczestnictwa w realizowanych działaniach, podpięcie się pod zdarzenie z własną kamerką – przy wspólnym śpiewaniu, imprezie gdzie można było dodać swój własny ulubiony kawałek do wspólnej imprezy czy możliwość komentowania na żywo. Ten aspekt pokazał w bardzo wyrazisty sposób znaczenie kultury jako spoiwa społecznego. To swoisty powrót do korzeni działań kulturalnych i artystycznych – wspólne intersubiektywne wyrażanie i przeżywanie lęków, uniesień, nadziei i wzajemne wspieranie się w okresie pandemii. Kultura w sieci spowszedniała – przestała mieć charakter elitarny. Po pierwsze charakter zdalnej komunikacji w mediach społecznościowych ma charakter niewykluczający i egalitarny – każdy może tu dołączyć, po drugie chcemy aby każdy dołożył coś od siebie. To ciekawe doświadczenie pandemii w obszarze kultury i działań artystycznych czy po prostu społecznych.

Takie działania były bowiem realizowane w ramach Stowarzyszenia The Droshkoov Theatre, jak i Stowarzyszenia Słubfurt. Jak wyżej za-

znaczono takie działania tracą charakter instytucjonalny, jak i elitarny (w sensie ograniczonego dostępu do realizowanych działań).

Dla instytucjonalnej kultury czas pandemii jest jednak zabójczy, w szczególności tej prowadzonej przez podmioty prywatne, niefinansowane ze środków publicznych. Brak działań generował znaczące problemy finansowe, związane z koniecznością utrzymania zespołów i infrastruktury – nawet jeśli osoby współpracujące w zakresie realizowanych działań kulturalnych nie były na etatach, nie ma łatwego dla nich powrotu do tej ścieżki zarobkowania. Szereg takich osób musiało się przebranżowić, aby utrzymać rodziny i siebie. Powstały określone zobowiązania zawodowe. Istnieje zatem duże ryzyko, że branża związana z kulturą, nie odrodzi się w takim stanie, jak sprzed pandemii i po tak długim okresie lockdownu – w Polsce brak możliwości organizowania spektakli publicznych, seansów kinowych, czy koncertów (ten najdłużej) trwał z krótką przerwą niemal 15 miesięcy. W chwili obecnej (sierpień 2021), wciąż jest zagrożenie kolejnym lockdownem, w związku z nadchodzącą czwartą falą pandemii COVID-19. Cały czas obowiązują też ograniczenia związane z liczbą osób, które mogą brać udział w organizowanych działaniach. Cała sytuacja nie rokuje dobrze i jedynym rozwiązaniem, które przynosi nadzieję na efektywne funkcjonowanie branży jest przeniesienie przynajmniej części działalności do sieci. Jak wspomniano jednak na początku wymaga to szereg inwestycji. Rodzą się dylematy czy jest sens inwestować (skąd środki?), czy zapewni to atrakcyjność realizowanych działań w obszarze kultury i czy dotrze do pożądaney grupy osób?

Jeśli chodzi o działalność kulturalną pro publico bono, nie ma takich dylematów – stowarzyszenia realizują dalej w warunkach jakimi dysponują projekty i relacje video.

W związku jednakże z tak długim utrzymywaniem się zagrożenia, inicjatywy podejmowane przez oba stowarzyszenia, koncerty na żywo (Stowarzyszenie The Droshkoov Theatre) czy projekty video z cyklu Nowa Ameryka (Stowarzyszenie Słubfurt), będą cieszyły się coraz większą popularnością. Techniki video pozwalają też na wykorzystanie szeregu nowych aspektów twórczości. W tym też kierunku zapewne bę-

BB-PL
INTERREG VA
2014-2020

Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr”

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego
„Redukować bariery – wspólnie
wykorzystywać siłę strony”

Europäische Union
Europäischer Fonds
für regionale Entwicklung
„Barrieren reduzieren
- gemeinsame Stärken nutzen”

dzie się taka niszowa działalność rozwijać. Koncerty online można też w nieskończoność powtarzać i odtwarzać – co ma swój walor i może być postrzegane jak nieoczekiwana zaleta przeniesienia działalności koncertowej online. Konieczne jednakże w zakresie działalności promocyjnej dla takiej działalności jest budowanie grona osób zainteresowanych i współdziałających, którzy organizują się wokół codziennej działalności obu stowarzyszeń.

ZUSAMMENFASSUNG

SZENARIEN EINER KULTURELLEN ZUKUNFT WÄHREND EINER PANDEMIE - HAUPTRICHTUNGEN DER AKTIVITÄTEN, INNOVATIVE LÖSUNGEN.

Kulturelle und künstlerische Aktivitäten, trotz einiger Substitute, sicherlich sowohl zu Beginn der Pandemie und des Lockdowns als auch jetzt nicht in der Lage, einfach eins zu eins ins Internet zu wechseln - künstlerische Aktivitäten aus der Ferne zur Verfügung gestellt, über das Netzwerk, wenn es sich nicht um elektronische Projekte handelt, die speziell für die Remote-Präsentation oder die Interaktion mit den Empfängern durchgeführt werden, werden immer in Form eines Aktionsberichts ausgeschöpft. Dennoch kann die Vorbereitung der Produzenten, wie das seit mehreren Jahrzehnten umgesetzte Beispiel des Fernsehtheaters – Infrastruktur, Technik oder Technik – zeigt, bis zu einem gewissen Grad erfolgreich Live-Unterhaltung und Teilhabe an Kultur ersetzen.

Wir waren es jedoch nicht und können es nicht auf polnischer noch auf deutscher Seite, alle unsere Aktivitäten, auch kulturelle und künstlerische Aktivitäten, ins Internet zu verlagern. Erstens fehlt es an ausreichender Infrastruktur - sowohl bei einer Reihe von Kultureinrichtungen als auch bei privaten oder anderweitig organisierten Projekten, zweitens fehlt es an Backbone und mobiler Infrastruktur (über Mobilfunk), die ausreichend Bandbreite für Livestreaming gewährleistet - sowohl in Polen als auch in Deutschland, das wir als Veranstalter mehrerer Live-Online-Aktivitäten auf die harte Tour erleben durften. Drittens, wie man ein Geschäft führt und online Geld verdient, indem man Unterhaltungs-, Bühnen- oder kulturelle Aktivitäten durchführt - sicherlich ein Online-Konzert oder eine Theateraufführung (wie zum Teufel

macht man das auf der Ebene eines regionalen oder kleinen Provinztheaters?) die Erwartungen des Publikums erfüllen. Außerdem braucht man dafür erstens Equipment und zweitens neue Leute, die die Geräte und Sendungen bedienen - es stellt sich auch die Frage, ob das Theater, das sich zum Online-Theater entwickelt, nicht zum Fernsehen gehört? Und wird es in dieser neuen Funktion noch benötigt? Solche Fragen können wir wirklich nicht beantworten.

Daher können Online-Aktivitäten im Internet trotz einer Reihe von Aktivitäten, die den Menschen einen Ersatz für die Teilnahme an Kultur boten, bisher nicht die kulturellen Live-Aktivitäten ersetzen. In Form von Projekten in unterschiedlicher Form entstand eine Reihe von äußerst kreativen, inspirierenden und interessanten Dingen. Die zentrale und netzwerkspezifische Interaktion ist der Schlüsselfaktor dafür, dass kulturelle Aktivitäten einen sozialen Charakter annehmen, d. h. die persönliche Teilhabe an der Kultur. Projekte im Zusammenhang mit der Teilnahme an laufenden Aktivitäten, Anbindung an die Veranstaltung mit eigener Webcam - beim gemeinsamen Singen eine Veranstaltung, bei der Sie Ihr eigenes Lieblingsstück zu einer gemeinsamen Veranstaltung hinzufügen können, die Möglichkeit, live zu kommentieren. Dieser Aspekt zeigte sehr deutlich die Bedeutung der Kultur als sozialer Klebstoff. Es ist eine Art Rückkehr zu den Wurzeln des kulturellen und künstlerischen Handelns – gemeinsamer intersubjektiver Ausdruck und das Erleben von Ängsten, Hochgefühlen, Hoffnungen und gegenseitiger Unterstützung während einer Pandemie. Online-Kultur ist alltäglich geworden – sie ist nicht mehr elitär. Erstens ist die Fernkommunikation in sozialen Medien nicht exklusiv und egalitär – jeder kann mitmachen, zweitens möchten wir, dass jeder seinen Beitrag leistet. Es ist eine interessante Pandemie-Erfahrung im Bereich Kultur und künstlerische oder einfach soziale Aktivitäten.

Diese Aktivitäten wurden sowohl im Rahmen der Aktivitäten des Theatervereins Droshkoov als auch des Vereins Stübfurt durchgeführt. Wie oben erwähnt, verlieren solche Aktivitäten sowohl institutionellen als

auch elitären Charakter (im Sinne eines eingeschränkten Zugangs zu durchgeführten Aktivitäten).

Für die institutionelle Kultur ist die Zeit einer Pandemie jedoch tödlich, insbesondere wenn sie von privaten Einrichtungen durchgeführt wird, die nicht aus öffentlichen Mitteln finanziert werden. Der Mangel an Maßnahmen führte zu erheblichen finanziellen Problemen im Zusammenhang mit der Aufrechterhaltung von Teams und Infrastruktur – auch wenn die Personen, die im Bereich der durchgeführten kulturellen Aktivitäten kooperierten, keine Vollzeitbeschäftigten waren, ist es für sie nicht leicht, auf diesen Weg zurückzukehren verdienen. Einige dieser Menschen mussten die Branche wechseln, um ihre Familien und sich selbst zu ernähren. Es wurden bestimmte Berufspflichten festgelegt. Daher besteht ein hohes Risiko, dass sich die Branche, insbesondere die Branche, nach einem so langen Lockdown nicht im gleichen Zustand wie vor der Pandemie erholt – in Polen die fehlende Möglichkeit, öffentliche Spektakel, Kinovorführungen zu organisieren oder Konzerte (das längste) dauerte fast 15 Monate mit einer kurzen Pause. Aktuell (August 2021) droht aufgrund der bevorstehenden vierten Welle der COVID-19-Pandemie noch ein weiterer Lockdown. Es gibt auch alle zeitlichen Beschränkungen in Bezug auf die Anzahl der Personen, die an organisierten Aktivitäten teilnehmen können. Die ganze Situation verheißt nichts Gutes, und die einzige Lösung, die Hoffnung auf ein effektives Funktionieren der Branche macht, besteht darin, zumindest einen Teil der Aktivitäten auf das Netzwerk zu übertragen. Dies erfordert jedoch, wie eingangs erwähnt, eine Reihe von Investitionen. Es ergeben sich Dilemmata, ob eine Investition sinnvoll ist (woher kommen die Mittel?). Wird die Attraktivität der Aktivitäten im Kulturbereich gesichert und der gewünschte Personenkreis erreicht?

Wenn es um kulturelle Pro-Publico-Bono-Aktivitäten geht, gibt es solche Dilemmata nicht – Vereine setzen weiterhin Projekte und Videoberichte um.

Aufgrund der anhaltenden Bedrohung werden sich jedoch die Initiativen beider Vereine, Live-Konzerte (The Droshkoov Theatre Association) oder Videoprojekte aus der Reihe New America (Słubfurt Association)

zunehmender Beliebtheit erfreuen. Videotechniken ermöglichen auch die Nutzung einer Reihe neuer Aspekte der Kreativität. Diese Nischenaktivität wird sich wahrscheinlich in diese Richtung entwickeln. Online-Konzerte können auch endlos wiederholt und wiederholt werden – was seinen Wert hat und als unerwarteter Vorteil der Bewegung des Online-Konzertgeschehens angesehen werden kann. Allerdings ist es im Bereich der Werbeaktivitäten für solche Aktivitäten notwendig, eine Gruppe von interessierten und kooperierenden Personen aufzubauen, die sich um die täglichen Aktivitäten beider Vereine organisieren.

BIBLIOGRAFIA / LITERATURVERZEICHNIS

Alert kultura, czyli o kulturze w czasie covid-19 (<https://wartowiedziec.pl/edukacja-kultura-i-sport/57351-alert-kultura-czyli-o-kulturze-w-czasie-covid-19>). 28.10.2020

Culture in times of Covid-19 or how we discovered we cannot live without culture and creativity. Impressions and lessons learnt from Covid-19. Council of Europe.2020.

Czyżewski K. i in.: praca zbiorowa. Raport Kultura, Pierwsza do zamknięcia, ostatnia do otwarcia. Kultura w czasach pandemii Covid -19. Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej. Kraków 2020.

Kerski, B.: Szansa na odrodzenie? Kultura w czasach pandemii. Gdańskie refleksje. Forum Dialogu. Perspektywy ze środka Europy; (<https://forumdialogu.eu/2021/07/13/szansa-na-nowe-odrodzenie-kultura-w-czasach-pandemii/>).13.07.2021.

Małopolski Instytut Kultury: Rok z pandemią w kulturze. Kraków 2021.

Partnerstwo Odra/ Oder Partnerschaft: Słubfurt - przestrzeń miejska bez barier kulturowych, (www.partnerstwo-odra.eu/aktualnosci/2018/10819). 23.03.2018.

Pasternak-Zabielska, M.: Raport z badania – Instytucje kultury w okresie Covid-19. Warszawa 2021.

PROFIL, Magazyn Słubfurt / Słubfurt PROFIL Magazin

Rocznik Kultury Polskiej 2021. Wpływ pandemii na kulturę. Narodowe Centrum Kultury. Warszawa 2020.

www.slubfurt.net/informacjonen/o-slubfurcie-ueber-slubfurt/

www.slubfurt.net/informacjonen/foerderverein-stowarzyszenie-wspierajace/

www.stdt.pl/home/stowarzyszenie/

SPIS FOTOGRAFII / FOTOLISTE

Okładka: Michaela Yarotskaya „Między pionem a poziomem”

Wnętrze: Patrycja Pustelny seria „Monochromatyczne” – str. 6, 13, 16

Oliwia Kazimierczak „Portret inspirowany obrazem” – str.15

Prace wykonano w II pracowni fotografii Instytutu Sztuk Wizualnych UZ

pod opieką dr Marka Lalko.

**THE DROSHKOOV
STOWARZYSZENIE
THEATRE**

Stowarzyszenie

The Droshkoov Theatre

ul. Kręta 11, 65-770 Zielona Góra

www.stdt.pl

Slubfurt e. V.

Güldendorfer Straße 13
15230 Frankfurt (Oder)

www.slubfurt.net

**BB-PL
INTERREG V A
2014-2020**

Euroregion „Spree-Nysa-Bóbr”

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego
„Redukować bariery - wspólnie
wykorzystywać silne strony”

Europäische Union
Europäischer Fonds
für regionale Entwicklung
„Barrieren reduzieren
- gemeinsame Stärken nutzen”

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy INTERREG V A Brandenburgia – Polska (Województwo Lubuskie) 2014-2020, w ramach Fundusz Małych Projektów (FMP) Euroregionu „Spree-Nysa-Bóbr”.

Projekt kofinansiert durch den Europäischen Fonds für regionale Entwicklung im Rahmen des Kooperationsprogramm INTERREG V A Brandenburg – Polen (Wojewodschaft Lubuskie) 2014 – 2020 für den Kleinprojektfonds der Euroregion Spree-Neiße-Bober.